

Manevi mimarlarımız

Büyük İslam alimi Hadimi hazretleri

aylarında şehirden 12 km. uzaklıktaki Kervan Pınar'da ders vermiş, kış aylarında Hadim'deki medresesine dönmüştür. Arabi, Farsî, Usul-i Fıkıh, Fıkıh, Tefsir, Hadis, Kalam ve Edebiyat gibi dersler okutan, başta öğrencileri Said, Abdullah, Emin ve Nu'man olmak üzere, "Ayaklı kütüphane" lakabıyla anılan Müftüze Mahammed Antaki, meşhur İsmail Gelenbevi Mehmet Kurkagacı, Hafız Osman Üskübi, Ahmet Ürgübi, Konyalı İsmail Hakkı, Hacı İsmail Kayseri gibi alimler yetiştiren, hem din ilimleri, hem de fen ilimleriyle mücehhez olan Hadiminin

Doç. Dr. Ramazan Ayyalı
S.Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim üyesi

şah, Sadrazam, Hadimi'nin hocası olan Şeyhulislam müderris Kazabadi Ahmed efendi ve diğer devlet ricali de bulunacaktır. Hocasının bulunduğu mecliste va'z edemeyeceğini teeddüb edeceğini belirterek affını istemişse de, Şeyhulislam, irade-i seniyye bulunduğunu, mutlaka takrirde bulunması gerektiğini söyleyerek, onu mahşeri bir kalabalık ile dolu olan Ayasofya Camii'nin kürsüsüne çıkarmıştır.

Sonradan bir risale halinde de neşredilen "Fatih Tefsiri"ni kürsüde büyük bir yukufla ve şahane bir hitabet örneği halinde takrir eden

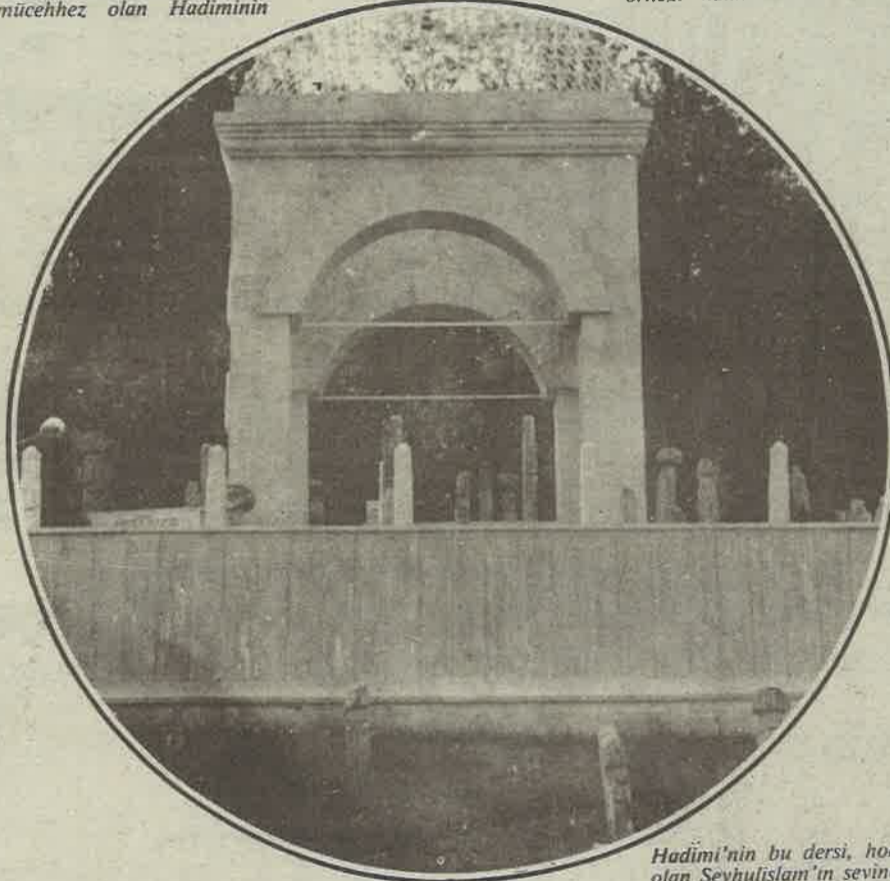
Horasan illerinden olan Buhara'dan Anadolu'ya gelip Hadim'e yerleşen ve pek çok müderris yetiştiren, bu sebeble "Fahru'r-Rum (Anadolu'nun medarı iftihar)" namı ile tanınan bir aileye mensub, müderris Kara Hacı Mustafa efendinin oğlu olan Mevlana Ebu Said Muhammed Hadimi, 1113 (m.1701) senesinde Hadim'de dünyaya gelmiştir.

İLİM TAHSİLİ

Henüz 5 yaşında, alim ve müderris olan babasından ilim tahsiline başlayan, on yaşında iken Kur'an-ı kerimi tamamen hıfz eden (ezberleyen), Arabi ve Farsî öğrenen Muhammed bin Mustafa Hadimi, 18 yaşına gelince (m.1720 senesinde), babası tarafından Konya'daki Karatay Medresesi'ne gönderilmiştir. O devrin meşhur müderrisi İbrahim Efendi'de beş yıl fasılasız ders okuyan Hadimi, zamanında okunması adet olan bütün ilimleri okuduktan sonra icazet (diploma) almıştır. Bu hocası, ona öğretebileceği şeyleri öğrettikten sonra, onu, İstanbul'da bulunan devrin en büyük alimlerinden Kazabadi Ahmet Efendi'nin medresesine göndermiştir. Bir üniversite mesabesinde olan bu meşhur medreseye giriş imtihanını muvaffakiyetle kazanan Hadimi, tam 8 yıl da burada okumuş zamanın ilim dili olan Arapça ve Farsçayı ana dili gibi öğrenmiştir. İstanbul'da zaman zaman bazı camilerde müessir va'zlar da veren ve 14 yıl memleketinden uzakta kalan Hadimi, babasının vefatı üzerine, 32 yaşında, 4 katır yükü kıymetli kitaplarla Hadim'e dönüp babasının medresesinde müderrisliğe başlamıştır. Birkaç ay sonra evlenip Said isminde bir oğlu dünyaya gelince, artık Ebu Said künyesiyle anılır olmuştur.

MEDRESE HOCALIĞI

Anadolu'da yaşayan Fıkıh ve Tasavvuf alimlerinin büyüklerinden olan Hadimi'den ilim almak için, her taraftan akın akın gelen yüzlerce talebe, babasının medresesine sığınmış, Hadimiler ona, o medresenin yerinde yeni bir medrese yaptırılmışlar, hatta kısa bir zaman sonra, bu medrese de kafi gelmeyince, o büyük izdihamla açık hava tedrisatına başlamıştır. Yaz,

şöhreti, birkaç yıl sonra Hadim ve Konya'nın sınırlarını çok aşmış, bütün Anadolu'ya yayılmış, hatta en büyük ilim menba'larından olan İstanbul'dan bile, ona telebe gelmeye başlamıştır. Şöhreti İstanbul'a, Osmanlı Sarayına kadar varan Ebu Said Muhammed Hadimi'yi önce Osmanlı Padişahı Sultan Üçüncü Ahmed Han, sonra da Birinci Mahmud Han, İstanbul'a davet etmişlerdir. İSTANBUL'A GELİŞİ VE AYASOFYA CAMİİNDE VERDİĞİ DERS Kitaplarda (mesela İslam Alimleri Ans. C. 16, s. 335

başta olmak üzere, diğer bazı kitaplarda) tafsilatı anlatıldığı gibi Darü's-Saade Ağası Beşir Ağa, birgün Medine-i Münevver'e'de, Peygamber Efendimizin (s.a.s) türbe-i şerifelerini ziyaret ederken tanıştığı ve zaman zaman orada karşılaştığı Hadimi'yi, İstanbul'a dönüştürme Padişah'a anlatınca, Padişah onu İstanbul'a davet etmiş davetnameyi bizzat Konya Valisi Ali Paşa, Hadim'e giderek takdim etmiştir. Bir ay sonra İstanbul'a varan Hadimi'ye Ayasofya Camii'nde bir ders vermesi teklif edilmiştir. Bu derste, va'zda Padi-

Hadimi'nin bu dersi, hocası olan Şeyhulislam'ın sevincinden ağlamasına sebep olmuştur. Bu takrirden sonra, Topkapı Sarayına çağrılıp tebrük ve telif edilen Hadimi'ye İstanbul'da kalması teklif edilmiştir. Bu iltifatlara teşekkür eden ve lisan-ı münasib Hadim'e avdet etmek istediğini arzleyen müderrisimiz, İstanbul'dan bazı kitaplar daha satın alarak, bu defa 2 deve yükü kitapla Hadim'e dönmüştür. Bundan sonra, mütalua ve tedrisin yanısıra, eser te'lifine de başlamış, Kur'an-ı kerim sürelerinden bazılarının ciltler halinde tefsiri olan ilk eserlerini, talebeleri tebyiz edip çoğaltmış ve kitap haline getirmişlerdir.

ESERLERİ, VA'ZLARI VE ŞİİRLERİ

Tefsirle ilgili bu eserlerinden başka, hadis, fıkıh tasavvuf, ilm-i usul (metodoloji) ve mantık gibi ilim dallarında da kıymetli eserler yazan alimimizin en kıymetli ve meşhur eseri, şüphesiz ki Berika-i Mahmudiyye adlı Tarikat-i Muhammediyye şerhidir. Vefatından 8 sene önce, yani 1168 (m.1754) senesinde iki cild halinde yazdığı, 190 bölümden müteşekkül bu hacimli eseri (1464 sayfa), 1287 (m.1870) yılında İstanbul'da, Bosnalı Hacı Muharrem efendi matbaasında basılmıştır. Başka tarihlerde de sık sık basılan (mesela 1284/1868'de) bu eserin ayrıca birçok kütüphanelerde yazma nüshaları da vardır. Ahlakçılarımız arasında mümtaz bir sima olan, Balıkesir'de 928 (m.1522) yılında doğup çeşitli hocalardan ilim tahsil eden, Bayramiyye tarikatine intisab etmiş bulunan ve ikinci Sultan Selim Han'ın hocası Müderris Atullah efendinin Birgi'de yaptırdığı medresede müderrislik yapmış olan İmam Muhammed Birgivi efendi, ummun ahlakının düzelmesi güzelleşmesi ve yükselmesi için Arapça olarak

"et-Tarikatü'l-Muhammediyye Fi's-Sireti'l-Ahmediyye" ismiyle çok kıymetli bir kitap yazmıştır. İmam Birgivi'nin bu eseri hakkında, Babadağlı İbrahim efendi (v. 1148) şöyle demiştir: "Tarikat-i Muhammediyye kitabı, ulema indinde makbul bir kitaptır. Hidayet yolunu arayanlara rehberdir. Hakikat nurunu isteyenler için bir güneştir." Hadimi gibi daha birçok alim, bu kitaba şerhler yazmışlardır. Abdülgani Nablüsi hazretlerinin Hadika kitabı da çok kıymetli olan şerhlerden biridir.

Şirvanlı Ahmed Hamdi efendi tarafından "Levami'd-Dekaik" adıyla Türkçeye de terceme edilen "Mecami'l-Hakayık" adlı usul-i fıkıh dair eseri, Mecelle'nin külli kaidelerinin ilk yüz maddesinin hazırlanmasında istifade edilen kitaplardan olup 1273 (m.1856) yılında 48 sayfa halinde, İstanbul'da basılmıştır. Aydın müderris Mustafa efendi

Devamı arka sayfada

"Kamil odur ki koya her yerde bir eser;
Eseri olmayanın yerinde yeller eser"

(Hadimi hazretleri)